Motion

1975/76:2467

av herr Schött m. fl.
med anledning av propositionen 1975/76:164 med förslag till lag om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m.

I propositionen 1975/76:164 framlägger regeringen förslag till lagstiftning angående påföljder och ingripande vid olovligt byggande m. m. Lagen avses ersätta nuvarande bestämmelser om straff, handräckning m. m. i byggnadslagen (1947:385) och i byggnadsstadgan (1959:612).

Förslaget innebär bl. a. att i dag gällande straffbestämmelser, med några mindre undantag, ersätts med ett avgiftssystem. Tre olika avgifter ingår, nämligen byggnadsavgift, tilläggsavgift och särskild avgift. Förslaget med tilläggsavgift kan, enligt vår uppfattning, icke tillstyrkas.

De helt orimliga konsekvenser som förslaget om denna avgift leder till har uppmärksammats av Lagrådet, som bl. a. anför (s. 236 ff.):

Det kan till en början starkt ifrågasättas, om den verkligen kommer att utgöra ett ändamålsenligt och verksamt medel att motverka just den form av olovligt byggande som det från allmän synpunkt sett är mest angeläget att förhindra, nämligen byggande i strid mot de materiella byggnadsföreskrifterna. Vad som olovligen utförts i dessa fall skall som allmän regel inte få stå kvar, och byggnadsnämnderna har att noga övervaka att rättelse kommer till stånd. Sker rättelse, skall emellertid i princip någon tilläggsavgift inte utgå. Denna avgift kommer följaktligen i huvudsak bara att drabba sådant byggande som vid prövning i efterhand anses kunna godtas. Men som tidigare anförts innebär överträdelsen i dessa fall många gånger endast den ordningsförseelsen, att den byggande inte på förhand har försäkrat sig om byggnadslov till en fullt acceptabel byggnadsåtgärd. Tilläggsavgiften, som kan uppgå till mycket högt belopp, står i dessa fall inte i rimligt förhållande till den underlåtenhet som den byggande har gjort sig skyldig till.

Vi delar denna uppfattning.

Olovligt byggande skall självfallet motverkas. Särskilt angeläget är det att förhindra de grova överträdelser som sker inom attraktiva friluftsområden – främst våra skärgårdar – och som exempelvis innebär uppförande av byggnader på mark som ej får bebyggas.

Även denna fråga berörs av Lagrådet som framhåller att om olovligt byggande innebär kränkning av mera betydande allmänt intresse och har företagits uppsåtligen eller av grov vårdslöshet, bör samhällets ogillande komma till uttryck i en särskild påföljd vid sidan av byggnadsavgiften. Lagrådet förordar att den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet vidtar åtgärd, som kräver byggnadslov utan att sådant lov föreligger, skall, om gärningen innebär kränkning av mera betydande allmänt intresse, dömas till böter eller fängelse i högst två år. Rådet framhåller därefter bl. a. (s. 241):

Den angivna förutsättningen att fråga skall vara om kränkning av ett mera betydande allmänt intresse bör, liksom kravet på grov oaktsamhet, när gärningen ej är uppsåtlig, kunna utgöra en lämplig avgränsning av det straffbara området. Den föreslagna straffskalan har bestämts med tanke på att endast kvalificerade fall omfattas av bestämmelsen och att det någon gång kan förekomma mycket grova överträdelser.

Vi biträder Lagrådets uppfattning i detta avseende.

Föredragande statsrådet framhåller att, vid den remissbehandling som föregått förslaget, några instanser tagit upp frågan om byggnadslovets omfattning och därvid framhållit att gällande bestämmelser är svårtolkade. Norrköpings och Umeå kommuner anser t. ex. att en skärpning av påföljdsbestämmelserna på föreslaget sätt gör det nödvändigt med en översyn av bestämmelserna om byggnadslov så att dessa klarare än nu anger vilka åtgärder som omfattas av kravet på sådant lov. Statsrådet anför med anledning härav bl. a. (s. 29):

Som jag förut har anmärkt pågår inom bostadsdepartementet arbete på en ny markanvändnings- och byggnadslagstiftning. I samband därmed kommer även frågan om byggnadslovskravets omfattning att övervägas. Jag är inte beredd att nu föreslå några ändringar i bestämmelserna om byggnadslov och därigenom föregripa detta arbete. Jag är emellertid medveten om att det finns ett visst fog för den uppfattning som remissinstanserna ger uttryck för. Jag anser dock att problemen inte behöver bli särskilt svåra. Om den lagstiftning jag i det följande kommer att förorda blir genomförd, måste detta på grund av de sanktioner som föreslås helt naturligt få till följd att den som avser utföra byggnadsarbete kommer att skaffa sig information i byggnadslovsfrågan på ett mera omsorgsfullt sätt än som torde vara vanligt i dag.

Den omständigheten att gällande byggnadslovsbestämmelser är såväl omfattande som svårbegripliga utgör således, enligt regeringens uppfattning, icke ett tillräckligt motiv för att sanktionssystemet för olovligt byggande anpassas till en samtidig översyn av gällande bestämmelser avseende byggnadslovsgivning. Medborgarna skall i stället med ett nytt sanktionssystem med hot om dryga avgifter tvingas informera sig om krångliga och oklara regler och paragrafer. Detta är, enligt vår uppfattning, ett orimligt ställningstagande.

För oss moderater är det en självklarhet att bestämmelser som rör de enskilda medborgarna i så stor utsträckning som byggnadslovsbestämmelser skall utformas enkelt och entydigt. En av de allra främsta anledningarna till att olovligt byggande är kvantitativt omfattande i dag är att det krävs byggnadslov för en rad bagatellåtgärder, exempelvis upptagande av ett nytt fönster på ett småhus, uppförande av en liten lekstuga för barnen på den egna tomten under några år osv. För att komma tillrätta med olovligt byggande bör därför, som en första åtgärd, möjligheterna till förenkling av gällande regelsystem tillvaratas.

Glesbyggelserättens avskaffande är ytterligare en anledning till att omfattningen av olovligt byggande ökat. Markpolitiken och den fysiska samhällsplaneringen i vårt land har alltmer blivit ett instrument för att ändra ägandet och stärka det offentligas inflytande och mindre en metod att tillgodose de enskilda människornas önskemål eller att ekonomiskt och miljövänligt utnyttja mark- och naturresurserna. Ett återinförande av glesbebyggelserätten skulle innebära att angelägna önskemål om bl. a. fler och billigare fritidshus, såväl med äganderätt som för uthyrning, kan tillgodoses, samtidigt som ytterligare en anledning till olovligt byggande kunde elimineras.

Vad som här anförts leder fram till följande slutsatser:

1. Glesbebyggelserätten bör snarast återinföras. Yrkande härom kan dock icke bli föremål för riksdagens prövning i detta sammanhang.

2. Omfattningen av kraven på byggnadslov bör snarast omprövas och begränsas till att avse sådana byggnadsåtgärder som av allmänt intresse måste kräva prövning. Förslag härom bör föreläggas riksdagen hösten 1976 och behandlas samtidigt med nytt förslag om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande. Detta förslag bör utformas i enlighet med Lagrådets krav med undantag för dess förslag om en särskild straffavgift utöver böter eller fängelse.

En handläggning i enlighet med ovanstående möjliggör ett ikraftträdande vid samma tidpunkt som förordas i propositionen, nämligen den 1 januari 1977.

Åberopande det anförda hemställs

att riksdagen med avslag på propositionen 1975/76:164 hos regeringen till hösten 1976 anhåller om nytt förslag om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande samt nya bestämmelser avseende byggnadslovskravets omfattning i enlighet med vad i motionen anförts.

Stockholm den 22 april 1976

LARS SCHÖTT (m)

BO TURESSON (m) H. BERTIL LIDGARD (m)

INGRID DIESEN (m) GUNNAR OSKARSON (m)

HANS NORDGREN (m)